

Едгар Алън По
Сфинксът

В дните, когато холерата злокобно властвуваше над Ню Йорк, приех поканата на един свой сродник да прекараме две седмици в уединение край бреговете на Хъдзън в неговата *cottage ornée*¹. Там бяхме заобиколени с всичко, което обикновено е предназначено да доставя разнообразие през лятото: можехме да скитахме на воля из горите, да рисуваме, да караме лодка, да ловим риба, да се къпем, имаше музика и книги – бихме си прекарвали времето наистина приятно, ако не бяха ужасяващите вести, които всяка сутрин ни сподиряха от многолюдния град. Ден не минаваше, без да научим за смъртта на някой познат. И тъй, нещастieto взе такива размери, че свикнахме да очакваме всяко утро загубата на някой приятел. Самият полъх от юг ни се струваше пропит със смърт. И тази парализираща мисъл, уверявам ви, напълно обсеби душата ми. За нищо друго не можех вече да говоря и да мисля. По характер моят домакин беше по-спокоен и макар с извънредно подтиснат дух, стараше се да поддържа моя. Недействителното нито веднаж не уязви неговия дълбок, философски ум. Той достатъчно ясно съзнаваше същината на ужаса, ала не се боеше от сянката му.

Неговите усилия да ме изтръгне от състоянието на безмерно унижение до голяма степен се осуетяваха от едни книги, които бях намерил в библиотеката му. По съдържание те бяха от такова естество, че ускориха кълнежа на онези семена на наследствено суеверие, които лежах латентни в гърдите ми. Четях тези книги без негово знание и това ставаше причина той често да изпада в затруднение и да не може да си обясни по какъв път проникват несломимите представи във въображението ми.

Любимата ми тема бе широко разпространеното вярване в поличбите – вярване, което по онова време бях склонен едва ли не сериозно да защитавам. По този въпрос водехме безкрайни и оживени спорове; той поддържаше, че упованието в подобни работи не почива на реална основа, аз твърдах, че едно толкова всеобщо чувство, породено свършено спонтанно – така да се каже, без видими следи от внушение, – съдържа в себе си неопровержимите елементи на истината и следователно заслужава много повече уважение.

Работата е в това, че много скоро след пристигането ми във вилата с мен се случи произшествие, напълно необяснимо и дотолкова обagreно със злокобни краски, че бихте могли безрезервно да ми простите, задето го взех за поличба. То ме ужаси и в същото време до такава степен ме обърка и смути, че трябваше да минат няколко дни, докато събера

1. Вила (фр.). Б. пр.

достатъчно смелост, за да споделя случая с приятеля си.

Една привечер, в края на изключително зноен ден, седях с книга в ръка до отворения прозорец, от който, пряко ширналите се речни брегове, се откриваше изглед към далечен хълм, чиято повърхност, по-точно, страната, обърната към мен, в по-голямата си част бе оголена от свлачища, както обикновено ги наричат, и беше останала без дървета. Мислите ми отдавна се рееха от книгата на скута ми към унинието и мъртвилото в съседния град. Когато вдигнах очи от страницата, погледът ми падна върху голия лик на хълма и върху някакво същество – върху някакво живо чудовище с отвратителен лик, което със светкавична бързина се свлече от върха в полите на чукарите и на края изчезна в гъстата гора, опасала подножието. Когато първом зърнах това създание, усъмних се в собствения си здрав разсъдък – или най-малкото в бистротата на собствения си взор – и трябваше да изтекат няколко минути, докато най-сетне успя сам себе си да убедя, че не съм нито обезумял, нито пък че сънувам. И все пак страхувам се, че когато описвам чудовището (което ясно видях и най-спокойно разглеждах през цялото време, докато то се движеше), читателите ми ще изпитат много по-големи затруднения, додето се убедят във всичко това, отколкото дори самият аз.

Като сравнявах размерите на съществото с диаметъра на огромните дървеса, край които то прелетя – на няколкото гиганта, убягнали от яростта на свлачищата, – стигнах до заключението, че трябва да е много по-грамадно от най-грамадния линеен кораб, който изобщо съществува. Казвам линеен кораб, защото формата на чудовището ми внуши тази мисъл – корпусът на един наш седемдесет и четиритонен кораб би могъл напълно приемливо да изрази представата за неговите очертания. Устата на животното бе разположена в долния край на един хобот, дълъг шестдесет-седемдесет фута и дебел колкото туловището на слон. Основата на хобота бе неимоверно много и гъсто обрасла с черна рунтава козина – повече отколкото би могло да се извади от двадесетина бизонски кожи – и от тази козина се подаваха и проточваха надолу и встрани лъскави бивни, твърде наподобяващи онези на дивия нерез, само че безкрайно по-големи. Успоредно с хобота, от двете му страни, право напред стърчаха два исполински рога, дълги четиридесет-петдесет фута, сякаш от чист кристал, с формата на съвършена призма – те пишно отразяваха лъчите на залязващото слънце. Туловището имаше формата на клин, чийто връх бе завит надолу към земята. От него се разперваха два чифта криле (всяко крило дълго приблизително стотина ярда²) – единият чифт разположен над другия; целите криле бяха покрити

с метални люспи, а всяка люспа бе десетина-дванадесет фута в диаметър. Направи ми впечатление, че горното и долното крило на всеки чифт бе съединено със здрава верига. Но главната особеност на това вдъхващо ужас същество беше изображението на мъртвешка глава, което заемаше почти цялата повърхност на гърдите – така точно очертано с бяло върху тъмния фон на тялото, сякаш някой художник внимателно го е изписал. Докато разглеждах животното-страшилище и по-специално лика върху гърдите му, с чувство на уплах и благоговение, с предусещане на връхлитаща беда, която не можех да отхвърля с никакво усилие на разума, забелязах, че огромните челюсти в долния край на хобота внезапно се раззнаха и от тях се изтръгна звук – така проглушителен, така горестен, че като погребален звън прониза нервите ми и щом чудовището се изгуби в подножието на хълма, тоз миг се стоварих на пода – припаднал.

Когато дойдох на себе си, първият ми подтик бе, не ще и съмнение, да разкажа на приятеля си какво бях видал и чул, но едва ли мога да ви опиша чувството на отвращение, което всъщност ме възпря да го сторя.

Най-после една вечер, три-четири дена след случката, се намерихме в същата стая, от която бях съгледал появата на чудовището; аз седях на същото кресло до същия прозорец, а той се излежаваше на близкия диван. Връзката между мястото и времето ме подтикна да му опиша в подробности събитието. Той ме изслуша докрай; най-напред от сърце се смя, после поведението му се промени – изпадна в крайно мрачно настроение, като че лудостта ми бе вън от всяко съмнение. В този момент съвсем ясно съгледах отново чудовището, към което с ужасяващ вик привлякох вниманието на своя приятел. Той погледна нетърпеливо, но каза, че не вижда нищо, макар и да му описах подробно посоката, в която се движеше съществото, свличайки се надолу по оголения лик на хълма.

Това ме накара да изпадна в безпределна паника, защото си помислих, че видението е или поличба за смъртта ми, или, още по-лошо, предвестник за припадък на лудост. Отпуснах се измъчен в креслото и в продължение на няколко секунди останах неподвижен, заровил лице в ръцете си. Когато отново отворих очи, видението вече се бе изгубило от погледа ми.

Моят домакин обаче, възвърнал донякъде спокойното си държание, най-подробно почна да ме разпитва, за да получи представа за вида на

2. Един ярд е равен на 91,4 см. Б. р.

въображаемото същество. След като задоволих изчерпателно любопитството му във връзка с главата на чудовището, той въздъхна дълбоко, сякаш се освободи от непосилно бреме, и започна да говори, както ми се стори, с жестоко спокойствие за различните положения в спекулативната³ философия, предмет на предишните ни спорове. Спомням си (покрай другото), че той подчерта особено дебело следната мисъл: главният източник на грешката във всички човешки издирвания се крие в склонността на разсъдъка ни или да подценява, или да надценява значението на обекта, изхождайки от неправилната съпоставка на пропорциите, поради прекалено голямата близост на самия обект.

– Например – каза той, – за да преценим безпогрешно влиянието, което следва да упражни върху човечеството безусловното разпространение на принципа на Демокрацията, отстоянието на епохата, в която подобно разпространение би могло да се осъществи, на всяка цена трябва да фигурира като един от основните пунктове при такава преценка. И все пак би ли могъл да ми назовеш един автор, който се занимава с проблема за управлението и който смята, че има смисъл да се обсъжда специално тази страна от въпроса?

Изрекъл това, той замълча за момент, пристъпи до библиотеката и издърпа някакъв популярен учебник по естествена история. После, като ме помоли да си сменим местата, та да може по-добре да разчита дребния шрифт на книгата, премести креслото ми до прозореца и отваряйки тома, отново поде разговора с почти същия тон, както и преди.

– И все пак, ако не беше прекалената прецизност – подхвана той, – с която ми описа чудовището, никога не бих допуснал, че е по силите ми да ти покажа какво точно представлява то. Но най-напред позволи ми да ти прочета едно учебникарско описание на вида *Sphinx*, семейство *Speru-scularia*, разред *Lepidoptera*, клас *Insecta*, т.е. насекоми. Описанието гласи така:

„Четири ципести крилца, покрити с дребни цветни люспици с металически отблясък; устата има форма на извито хоботче, образувано от едно удължение на челюстите, отстрани на което се намират зачатъци на дъвкателен апарат и мъхнати пипалца; вътрешният чифт крилца е прикрепен към външния посредством здраво косъмче; пипалцата имат формата на удължено рогче, призматични; коремчето е заострено. Сфинксът «мъртвешка глава» предизвиква понякога истински ужас у престололюдието поради печалния стон, който издава, и черепа, изобразен

3. Умозрителната. Б. пр.

върху защитната броня.“

С това той затвори книгата и се поприведе напред, старателно заемайки положението, в което се намирах аз, когато съзрях „чудовището“.

– Аха-а, ето го! – след миг възкликна той. – Сега отново се изкачва по хълма и, да си призная, е наистина забележително по вид създание. Все пак съвсем не е нито толкова огромно, нито толкова далече, както си си го представял; защото всъщност то с всички сили се мъчи да се изкатери по нишката, която някакъв паяк е проточил от рамката на прозореца, и, както ми се струва, цялата му дължина не е повече от една шестнадесета от инча, а от него до зеницата на окото ми има също една шестнадесета от инча.

КРАЙ

© 1979 Александър Бояджиев, превод от английски

Edgar Allan Poe
The Sphinx, 1946

Сканиране, разпознаване и редакция: Борис Борисов, 2008

Публикация

Едгар Алън По

Спускане В Маелстърюм

Сборник научнофантастични разкази
Библиотека „Галактика“ №10, 1979

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова, Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Подбор и превод: Александър Бояджиев

Рецензент: Светозар Златаров

Редактор: Петър Алипиев

Редактор на издателството: Милан Асадуров

Оформление: Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев

Илюстрация на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Паунка Камбурова

Американска, I издание

Дадена за печат на 30. VIII. 1979

Подписана за печат на 5. XII. 1979

Излязла от печат на 15. XII. 1979

Формат 32/70×100. Изд. № 1307

Печ. коли 10. Изд. коли 6.48. Цена 1 лв.

Код 08 95366-23231/5704-30-79

Книгоиздателство „Г. Бакалов“, Варна, 1979

Държавна печатница „Балкан“, София

The Science Fiction of Edgar Allan Poe

Penguin Books, 1976

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/6517>]